СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXXI. — Число 90. — Джерзи Сіті, Н. Дж., середа, 18. цвітня, 1923. — VOL. XXXI. — No. 90. — Jersey City, N. J., Wednesday, April 18, 1923. — THREE CENTS

РАСОВІ ЗАВОРУШЕННЯ В ПИТСБУРГУ

БРЕДОК, Па., 16. квітня. — На простору чотирох блоків на питсбурській дільниці Бредоку йшли нині через три години з верхом бійки межи білими й чорними. Покінчилися вони так, що кількох людий віднесло тяжчі та лекші ушкодження тіла, а поліція арештувала 28 людий, в тім числі 23 Муринів та 5 білих.

Заворушення почалися з того, що громадка білих, звичайно молодих людий, на чутку, що Мурини обидили двоє білих дівчат в муринській дільниці, вибралися на пімсту на Муринів. Поліція, розслідивши цілу справу, довідалася імена дівчат, що буцімто мали бути обиджені, та переконалася, що нічого подібного не було.

Наслідком бійки лежать в шпиталі: 20-літний Мекдоналд з 7 ранами в тілі, Мекгір, його ровесник, пробитий теж кілька разів, а Мурин Ґрін порізаний склом.

ПРОЦЕС ПРОТИ ЮНІЇ ВАПНЯРІВ

НЮ ЙОРК, 16. квітня. — На процесі 36 членів та урядників юнії вапнярів (плестерерс), котрих обжаловують за підриванє свобідного ведення промислу, переслухані свідки признавали, що юнія накладала кару на підприємців, котрі не сповняли свого контракту з юнією. Межи иншим юнія жадала від підприємців заплати за чверть дня в кождім случаю, коли підприємець спізнився з виплатою більше як на 10 хвилин.

ПРОТИ ОБМЕЖЕННЯ ІМІГРАЦІЇ

НЮ ЙОРК, 16. квітня. — Е. Ґері, голова найбільшого американського сталевого підприємства, Юнайтид Стейтс Стіл Корпорейшен, складаючи свій звіт на зборах уділовців підприємства, висловився межи иншим дуже критично про теперішний іміграційний закон, називаючи його найгіршою прислугою, яку конґрес лишень міг зробити для економічної будучности краю.

Бесідник вказував на факт, що поза границями краю робітників є аж за багато, а тут їх за мало. Він говорив видимо зі становища підприємців.

АМЕРИКАНСЬКО-ФІНСЬКА УГОДА ПРО ДОВГИ

ВАШИНГТОН, 16. квітня. — Американська комісія для справи сплати воєнних довгів уповажнила нині секретаря скарбу Мелона підписати умову з Фінляндією про сплату її воєнного довгу З. Державам.

Після сеї умови, котру вже приняв фінський парлямент в Гельзінґфорсі, Фінляндія зобовязується заплатити 8 міліонів долярів капіталу та коло 1 міліона долярів процентів протягом 62 раків. Стопа процентова виносити буде з першу 4 і чверть від ста, далі 3 і пів, а наконець 3 процент.

РУХ В ПРОМИСЛАХ В МАРТІ

ВАШИНГТОН, 16. квітня. — Бюро робітничої статистики при департаменті (міністерстві) праці оголошує свій звіт зі стану робіт в ріжних голузях промислу в 5,543 головних фабриках краю, належачих до 43 фабричних промислів. Виходить зі звіту, що й число робітників і сума їх зарібку в сих фабриках зросли. В 42 промислах зросла загальна сума виплати, а в 40 промислах з того числа зросла зарібна плата, припадаюча на кождого робітника. 87 процент сих фабрик робить повний час. Лишень промисли: шкляний, шкіряний, різницький та тютюновий, виказали в марті менче число робітників, як в лютім.

ХОЧУТЬ НАЙТИ ЗЛУКУ МЕЖИ СПРАВОЮ САККО ТА ВИБУХОМ НА ВОЛ СТРІТ

ДЕДГЕМ, Месечузетс, 16. квітня. — Підчас переслухання в справі Сакко та Ванцетті, двох італійських імігрантів-анархістів, котрих свого часу засуджено на смерть за вбивство платничого для рабунку, а з котрих першого недавно признано божевільним, признав один поліційний агент, що поліція умістила в келії, сусідуючій з келією Сакка, поліційного шпига, щоби переконатися, чи межи справою Сакка та вибухом на Вол Стріт в Ню Йорку нема якої звязи.

НОВИЙ ПРОЦЕС ПРОТИ АГЕНТІВ МОСКВИ

СТ. ДЖОСЕФ, Мишиґен, 16. квітня. — Нині почалася тут росправа проти Чарлса Рутенберґа, обжалованим стейтовою прокураторією за переступленнє мишиґенського закона проти комунізму. Рутенберґ був одним з 34 осіб, орештованих на комуністичній конвенції на піскових горбах над озером Мишиґен. Він зізнавав в користь комуністів при першій росправі, на котрій суджено Американця Фостера, а котра покінчилася розбиттєм лави присяжних суддів.

ЗАПОВІДАЮТЬ АРЕШТИ В ПРОЦЕСІ ПРОТИ КУ-КЛАКС-КЛЕНА

МОНРОВ, Луизіяна, 16. квітня. — Стейтовий прокуратор, що на приказ стейтового ґубернатора почав процес проти членів Ку-Клакс-Клена, заповів, що в найблизчих днях арештує 20 членів сьої організації, згаданих підчас переслухання за вбитте Далиела та Ричардса.

СВЯЩЕННИК-ВБИЙНИК ЗАСУДЖЕНИЙ НА ДОСМЕРТНУ ВЯЗНИЦЮ

КАЛАМАЗУ, Мишиґен, 16. квітня. — Справа вбийства католицького священика Ґенрі Оніла його сураґаном Чарлсом Дилином була розбирана нині в стейтовім суді. Хоча оборона хотіла доказувати, що вбийник несповна розуму, але він самий заявив, що він признає себе винуватим та готов на кару. Тоді суддя засудив його на дожизненну вязницю, і вязень ще того самого дня виїхав до стейтової вязниці в Маркет, де він скине священничу одіж та вдіе вязничну.

У. Н. СОЮЗ

ПРИЙМАЄ В ЦВІТНІ, МАЮ І В ЧЕРВНІ, 1923, НОВИХ ЧЛЕНІВ, СТАРШИХ І МАЛОЛІТНІХ, БЕЗ ВСТУПНОГО.

УРЯДНИКИ ВІДДІЛІВ І ЧЛЕНИ ТА ЧЛЕНКИНІ У. Н. СОЮЗА, ВИКОРИСТАЙТЕ СЮ НАГОДУ І ПРИЄДНУЙТЕ ЗА СЕЙ ЧАС ЯК НАЙБІЛЬШЕ НОВИХ ЧЛЕНІВ І ЧЛЕНКИНЬ, А ТАКОЖ ДІТИЙ!

ПОДБАЙТЕ, ЩОБ ЗА СЕЙ ЧАС У. Н. СОЮЗ ДІЙСНО ЗРІС ЗНАЧНО В СИЛУ ЧЛЕНІВ І МАЙНА ДЛЯ ДОБРА І СЛАВИ УСЬОГО ЧЛЕНСТВА І УКРАНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА В АМЕРИЦІ.

ВІДДІЛИ МОЖУТЬ СІЙ АКЦІЇ ПОМОГТИ ТАКОЖ І ВІДПИСАННЄМ ВСТУПНОГО У СЕБЕ.

ТОЖ ДО ДІЛА, НЕХАЙ ДЕНЬ 1-ого ЛИПНЯ ВИКАЖЕ ВЕЛИКИЙ ЗРІСТ У. Н. СОЮЗА!

БОЖЕВІЛЛЄ ТАНЦЮ

Як видно з донесень з ріжних міст Америки, танцювання перемінилося в декотрих людий в справдішнє божевілле. Десятки людий захопилися перегонами щоби доказати, що він, чи вона, потрафить найдовше танцювати. Вже найшовся такий, що потрафив танцювати через 53 години за рядом без перестанку, але другі не дають ся побідити. Кілька разів вже так случилося, що людина, натанцювавшися два дні, заховувалася як божевільний, так що треба була аж лікарів кликати.

ЗГОРІЛО 60 КОНИЙ

Коло Трентону погоріли в суботу дві стайні, набиті кіньми, кобилами та огерами добірних рас. Межи ними погорів один огир, що сам вартував 15.000 долярів. Разом вся шкода має виносити понад міліон долярів. Властитель стаєнь був Гари Синклер, голова нафтової компанії його імени.

ЗАБОБОН

Південно-африканські часописи описують звичаї тубольців Родезії. Нарід цей почитає богиню дощу. Вірують, що вона має силу зсилати дощ з неба на землю. Та поза цим забобоном крилися і людські пристрасти. Богиня ця, це була жінка з посеред тубольців, Нешіска. Ватажок племени, Шінґанґо зчаста відвідував чорну богиню і вірив у її силу чарів. ле вона полонила також його своєю красою. Син ватажка, Мандуці залюбився в „богини" і відвідував її. Шінґанґо довідався про тайні сходини сина з „богинею". Саме тоді навістила край велика посуха. Щоби ублагати богиню зіслати дощ, постановили принести їй жертву. Ватажок заявив, що дасть в жертву рідного сина. Раннім ранком окружило яких сімдесять тубольців хату Мандуція. Коли Мандуці побачив, що немає йому ратунку, підпалив хату; думав, що в замішанню виратується. Але неприятель був за сильний. Вони схопили Мандуція, як він кинувся втікати з горіючої хати й затягли його на майдан. Тут звязали його і кинули на велику купу дров. Підпалили дрова і молодий тубoлець згорів у огні. Очевидці пишуть, що Мандуці згорів терпеливо, навіть не зойкнув з болю. Та на диво зараз після принесення цієї жертви впав великий дощ. Шінґанґо думав, що „ціла церемонія відбудеться без відома білих". Хотів іще навіть трох инших людий принести в жертву богині Нешісці. Одначе повідомлено про це власти і тепер Шінґанґа й шість инших тубольців обвинувачено за доконане вбивство.

ЛЬОКАЇ ВСЕ ВДОВОЛЕНІ ПАНАМИ

Американське Товариство Оборони подає вістку, що американські комуністи ухвалили були недавно резолюцію, в якій приняли з одобреннєм всякий вчинок московських большевиків, навіть засуд католицьких та православних попів, що наробив їм тільки клопоту в світі.

ЗАВИСНІ ПТАХИ

Освоєні птахи виявляють часто велику завить. Люблять деяких людий, а инших ненавидять. Вони сердиті, коли ця людина, що вони її люблять, виявляє свою любов иншому птахові, а не якраз їм. Та неосвоєні птахи в вільній природі не так часто дають пізнати по собі завить. Тому воно й цікавіще. Знаний англійський учений-орнітольоґ Олівер Дж. Пайк подає щодо цього цікаві подробиці. „Тому кілька літ — каже Пайк — зявилася над озером пара рідких птиць, які досі в Англії не гніздилися. Инші птиці, що від літ гніздилися над цим озером виявляли для пришелців замітну неприхильність і завить. Пара цих птиць, вибудувала собі гніздо, не робила собі ніщо з сусідської зависти. Самичка знесла пять яєць. Ще не сиділа на них і тижня, як викрила їх болотяна курка. Лиходійка ждала відповідної хвилі. І діждалася: Підчас неприсутности пари поїла всі яйця. Пара цих водних птиць, як лише відходила від гнізда, прикривала яйця річною травою. Одначе болотяна курка придивлялася добре їх хитрощам, відкинула траву й пожерла всі пять яєць. Тиждень пізніще взялася пара будувати нанова гніздо у найгустіщому очереті. Можна було думати, що тут уже житимуть безпечно. Але знову инша водяна птиця підглянула їх гніздо й знищила їх семейне щастя. Тепер бідні птиці набрали розуму; при гнізді лишалося все одно з них. Ніколи не оставляли гнізда на божу волю. Та ворожа водяна птиця кинулася і тепер на гніздо. Почалася завзята боротьба. І таки знищила гніздо. Над иншим озером побудувала гніздо пара водяних голубів. Тут мала вже також своє гніздо пара чорних качок. Качки такі сердиті і завистні були на голубів, що як могли перешкаджали їм. Ждали лише нагоди, щоби знищити голубам гніздо і голубята. Коли я так приглядався голубам, вони запримітили мене наполошилися і відлетіли від гнізда. В цю мить качки кинулися на гніздо, розшарпали на куснi, а яйця кинули в воду".

ЮВИЛЕЙ „ТИТАНІКА"

В неділю дня 15. квітня, в одинайцяту річницю катастрофи великого корабля „Титаніка", в котрій наслідком зударення корабля з ледовою горою погибло 1,517 осіб, виїхав на місце катастрофи корабель „Модок" з прибережної сторожі, станув на місци, де затонув „Титанік" та відправив за померших богослужения. Рівночасно вислав він бездротним телеграфом просьбу до всіх церков в Америці, щоби й вони прилучилися до відправи.

НОВІ РОЗКОПКИ БІЛЯ ЄРУСАЛИМА

Найстарше Наукові товариство „Палестине Експлорайшен Фунд" почало недавно нанова свою діяльність. Відкопано старе филистинське місто Аскалон. Працями провадить професор Дж. Герстенґ з ліверпульського університету. Найдено богато вартісного матеріялу з часів староканаанської культури. Французи відкрили в Аін Дук, на північ від Єріхо стару мозаікову долівку з гебрайськими написами. Це останки візантійської доби (перша століття християнської ери); їх поміщено в музеї стариностий в Єрусалимі. Італійські вчені відкопували біля Гестисиману, на північ від Тіберія викопала нове жидівське „Експлорейшен сосайте" стару синагогу. Та найбільше пощастило американському археольогови д-рови Клеренсови Фишерови з пенсилвенського університету. Його розкопки відкрили місто Бечан у долині Єзреел. Велику увагу присвячено кладовищу що недалеко міста. Тут на горбку відкопано візантійський монастир, округлої форми з склепленим коридором. Долівка виложена мозаікою, а подвірє відкрите. Довкруги горба були візантійські й арабські оселі. Це все відкопано тут так методично, що повстали неначе малі Помпеї з мешкальними домами і торговлями. Можна ще тепер іти старою вулицею, яка веде від міської брами до вершка горба. Гроби в північній части кладовища дали богаті знахідки з найдавніщих часів. Знахідки ці оправдують уже давнійше часто висказувані Погляди, що культура старого Канаана близько споріднена з культурою старинних фенікійців і мешканців Кипру. Та пізніші часи, себто ті що опісля слідували, починаючи так около 1200 р. перед Христом ще не є звісні. Тепер переводяться розкопки на горі Офель, не горі Сіоні царя Давида. Там похоронено богато староюдейських царів, сподіються найти важні знахідки староюдейської культури.

НІМЕЦЬКЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО ДАЄ ПОЧИН ДО ПОМИРЕННЯ І ЗГОДИ З ФРАНЦІЄЮ

БЕРЛІН, 16. квітня.—Нині промовляв у німецькому парляменті (райхстагу) міністер закордонних справ фон Розенберґ. Він відповідав на останню промову французького премієра Пуанкаре.

Він сказав, що недоля хотіла, аби народи Німеччини і Франції вічно зі собою воювали. Раз одна сторона побіджала, раз друга, але дійсного мира між ними не було. Се, говорив він, повинно навчити оба народи, що або вони будуть жити в мирі і в добробуті, або пропадуть разом.

Далі він зазначив, що Франція яко побідник у свому інтересі повинна стреміти до злагоди, на яку Німеччина пристане, коли ся злагода не буде звернена проти життєвих інтересів Німеччини.

Вкінці він заявив, що Німеччина стоїть при свому, що вона найбільше може заплатити аліянтам „воєнного відшкодовання" 30 біліонів золотих марок, але запримітив, що німецький нарід мусить бути на поготівлю так довго, поки Франція не покине своїх ворожих плянів супроти Німеччини.

Сі останні слова німецькі посли привитали грімкими оплесками.

ФРАНЦІЯ НЕ ХОЧЕ 30 БІЛІОНІВ, АЛЕ 40 ДО 50 БІЛІОНІВ ЗОЛОТИХ МАРОК

ПАРИЖ, 16. квітня. — У французьких урядових кругах заявляють, що Франція готова приняти предложенє порозуміння і згоди з Німеччиною, але не ціною тільки 30 біліонів золотих марок. Франція хоче 40 до 50 біліонів золотих марок, а кромі того запоруки, що одержить се „воєнне відшкодованне" в означеному часі. Тепер, коли Франція сидить на німецькій території, кажуть французькі політики, вона не буде спішитися з миром, але може виждати, поки Німеччина не уступить і не прийме французьких умов.

НЕМА НАДІЇ, АБИ АМЕРИКА ВІДІБРАЛА ВІД АЛІЯНТІВ ЧВЕРТЬ БІЛІОНА ДОЛЯРІВ

ПАРИЖ, 16. квітня. — Переговори між аліянтами й американським товаришем міністра скарбу Еліотом Водсвортом у справі сплати Америці $250,000,000 за удержуванне американської окупаційної армії над Реном в Німеччині, розбилися і нема надії, аби скоро в сій справі могло прийти до якого порозуміння. Америці либонь прийдеться ще довго ждати, заки зможе серіозно вірити, що аліянти віддадуть їй сього чверть біліона долярів, які видала для їх забаганок.

НАЙШЛИ ГРОШІ В МУЗЕЮ

ДІССЕЛДОРФ, Німеччина, 16. квітня. — Французький слідчий відділ найшов в тутешньому музею 42,000,000 німецьких марок, які тутешня німецька влада зберігла в гробі одної мумії.

Гроші були прислані з Берліна для страйкарів. Французька військова влада їх забрала.

ВЕЛИКИЙ НІМЕЦЬКИЙ ПРОМИСЛОВИЙ ТРОСТ

БЕРЛІН, 16. квітня. — Німецький промисловий магнат Гуґо Стіннес орґанізує всі галузи промислу в Німеччині в один великий трост.

Сей трост має розтягати свою діяльність і на сусідні держави.

ПАРИСЬКІ МОСКАЛІ ВЗИВАЮТЬ ДО ЗІРВАННЯ ЗНОСИН З БОЛЬШЕВИКАМИ

ПАРИЖ, 16, квітня. — Тутешній Російський Національний Комітет видав заклик до всіх держав світа, в якому апелює до них, щоби зірвали всякі зносини з большевицьким урядом.

Р. Н. К. каже, що зірванне зносин з большевиками відбере їм змогу запозичитись заграницею і прискорить їх упадок.

Сей апель видав Р. Н. К. ізза надходячого большевицького суду над московським православним патріярхом і митрополитом Тихоном.

ПАЧКАРСТВО З ГОЛЯНДІЇ В НІМЕЧЧИНУ

АМСТЕРДАМ, Голяндія, 16. квітня. — Від кількох місяців подешевіли всі товари в Голяндії і Німці тепер масово закуповують голяндські речі та перепачковують до Німеччини, де вони дорозші голяндських. На границі голяндська влада поставила строгу сторожу, але всетаки пачкарство іде на велику скалю. При помочі пачкарства пригранична Голяндці і Німці заробляють значні суми гроша.

БОЛЬШЕВИКІВ НЕ ПУСКАЮТЬ ВЖЕ НА КОНФЕРЕНЦІЮ

ЛОЗАННА, Швайцарія, 16. квітня. — В тутешніх аліянських кругах заявляють, що делегати московського большевицького „уряду" не будуть допущені до участи в другій далеко-східній конференції, яка в сих днях тут зачнеться.

ПОЛЬЩА ВИГАНЯЄ ЖИДІВ

ВАРШАВА, 16. квітня. — На приказ польського уряду виселилося з Польщі біля 20,000 українських і російських Жидів. Кілька тисяч з них старається виїхати до Америки.

ПРОЦЕС ПРОТИ ПАТРІЯРХА ТИХОНА НАЗНАЧЕНО НА 23. С. М.

МОСКВА, 14. квітня. — Московський большевицький комісар „справедливости" Курський подав до відома, що розправа проти православного патріярха митрополита Тихона, відложена вже остаточно на 23-го с. м.

Його обжаловують большевики, таксамо як і католицьких церковних достойників о спротив большевицькому „урядови" вчасі грабежі церков.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 493 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ЧИ УКРАЇНЦІ ДОЗРІЛИЙ НАРОД?

Стаття лондонського тижневика про французьку політику в Европі, яку подаємо майже цілу в другому місці нашої ґазети, доторкає мимоходом одну точку, яку нам требаби спеціяльно підчеркнути. Як з неї видно, редакція англійського часопису добачує в рішеннях ради амбасадорів невдачу не лишень самих Українців. Бачить в них невдачу й Литовців, і Німців, і других народів, але й поразку англійської держави. Англійський голос є доказом, що галицька невдача се одна лишень частина великого розбійничого походу Франції на підбите Европи, жертвами котрого падуть не лишень і другі народи, ба й сильні, зорганізовані держави.

Підчеркнути треба се тому, бо серед українських іміґрантів певно виступлять зараз хруні, які, аби спечи печеню для себе при нещастю українського народа, складати-муть вину за рішенне амбасадорів в Парижі то на сю то на онту групу, то на галицький уряд, то на Українську Національну Раду, то на весь український загал в старому краю.

Підчеркнути се треба й тому, щоби бачити, як другі держави та другі народи приймають вирішення ради амбасадорів. Коли в нас виступають кириннки, щоби розбити зорганізовані сили народа, коли в нас виступають крикуни, щоби знеохотити народні маси до всякої боротьби за волю народа, коли в нас плазуни ширять невдоволенне з народних провідників в Европі, щоби в той спосіб висунутися наперед свої групи, в той самий час ми бачимо, що литовський нарід, котрий має й свою державу з чотирома міліонами людий, котрий має свою армію в яких 100,000 добре зоруженого війська, не кидає за виленську невдачу каменем на свій уряд, але приймає покищо рішенне амбасадорської ради як річ, неминучу серед теперішних обставин, але рівночасно скріпляє далі свої сили на велику хвилю відплати, котра прийти мусить.

Повчаюча теж політика Анґлії, котрій довша перевага Франції в Европі може грозити певною смертю, бо розбиттем Британської Імперії. Мимо сього вона, не маючи тепер сили дати відпір французькому нахабству, лишає Франції вільну руку на европейськім континенті, сподіючися рівночасно, що Франція сама своєю заборчою політикою розбудить проти себе ворожі сили, котрі дуже скоро знівечать все те ніжне хижацьке павутиннє, так хитро висноване французькими політиками та ґенералами. Вижидаючи сього часу, Анґлія не зриває тепер своїх сил на безплодні протести, але скріпляє ті сили, що мають наспіти на ворогів Франції й Польщі, і з часом переміняти французьку побіду в французьку поразку.

На тих двох примірах можна обсервувати захованне дозрілих народів в час національного нещастя. Слабі, невироблені нації не вміють переносити національних криз. Вони кидаються на своїх провідників, винищуючи тих, що вели їх до бою. Сильні, дужі, дозрілі до самостійного життя народи приймають невдачі, які на них мусіли спасти серед даного укладу світових сил, але рівночасно глядають за поправою сього відношення, за скріпленнем сил, собі прихильних, і зміцненнем себе самих внутрішно з виглядом на хвилю відплати своїм ворогам.

Український нарід в старому краю та на іміґрації покаже тепер, чи він є дозрілим політично мущинною, чи примхуватою політичною дитиною.

УКРАЇНА НЕ ХОЧЕ МОСКОВСЬКОЇ СПІЛКИ.

Американські дневники подали телеграму з Москви, з датою 14. с. м., яка повідомляє, що виконуючий комітет Р. К. П. (російської комуністичної партії) вибрав Леона Троцького, щоби заступав її на конґресі К. П. Б. У. (комуністичної партії большевиків України).

Дальше в сій телеграмі сказано:

Україна се одно з великих питань нового російського „уряду". Вона сильно націоналістична, а націоналізм там радше український аніж російський (в державному значінню). Україна має доволі збіжа, а також угля й зеліза. Льоґічним представником Р. К. П. на сей конґрес на Україні був би міністер національностий Сталін, але екзекутивний комітет Р. К. П. вибрав двох.

* *

Ся телеґрама передівсім вказує на те, що з Україною московські большевики мають клопоти.

Клопоти мають тому, бо Україна дуже націоналістична, себто іншими словами — населенне на Україні свідоме національно і патріотичне. Кореспондент з Москви каже, що се націоналізм не російський але український. Він безперечно розуміє його в значінню державному, то значить, що український нарід не признає на Україні російської державности, але державність українську.

Проти російського націоналізму московські большевики не мають нічого, бож вони у своїй так званій „державі" признають лише російську націоналістичну державність. Але на український націоналізм зґодитись не можуть, бо він веде до української державности і до відірвання України від Росії.

А чому се так, то сказано в сьому, де говориться, що Україна має пшеницю, уголь і зелізо. От і тепер повідомляють з Москви, що большевики вже вивозять пшеницю з України на велику скалю, та що се тепер їх головне жерело доходу.

Отже розумна річ, чому большевики насилу намагаються удержати Україну під Москвою, але ще розумнійша, чому Українці хотять розірвати ту пшенично-углево-зелізну московську „приязнь" і спілку.

ЩО ДАЛІ?

ДАЛЬША БОРОТЬБА ПРОТИ ПОЛЬЩІ.

(Від власного кореспондента).

Після рішення Ради Амбасадорів, яка віддала українські землі: Галичину, Волинь, Холмщину, Підляше і Полісє в неволю польської державности, певне кождой з Вас, Американські Браття, поставить собі питаннє: Що далі?

На се питаннє хочу поки-що бодай коротко відповісти.

Перше всего:

Рішенне Ради Амбасадорів, видане без нас (і то на стільки безсоромно, що навіть про людське око не покликано й не вислухано наших представників!) і проти нас, з потоптаннем не тільки принципу права самовизначення народів, але й виразного зобовязання Найвисшої Ради супроти Галичини, — **не є, не може бути і ніколи не стане для українського народу обовязуючим.**

Польща, як була доси, так остане на далі для нас **ворожою окупаційною державою.**

Тактика боротьби з ворожою окупаційною владою може бути ріжна, залежна від обставин.

Одначе принцип відношення українського народу до Польщі остане **непохитний.** Український нарід ніколи, за ніяку ціну не признає северенности Польщі на своїх землях, не вложить шиї в ярмо польської державности.

Навіть там, де сини української землі, кождий з окрема, будуть примушені в тій чи иншій формі признавати польську державність (присяга урядовців, жовнірів і т. д.), — не тільки їх душа буде протестувати проти того, що говорити-муть їх уста, не тільки кождий з них знати-ме, що обовязує його не та формальна присяга, яку він є примушений складати ворожій державі, а та присяга, яку кождий виссав з молоком матери на вірність рідній землі, але український нарід як цілість знайде все і всюди спосіб зазначити, що присяга, яку складають під примусом його члени ворожій державі, є неважна і нікого з них не обовязує.

Обовязує кождого Українця тільки та присяга, яку зложили українські збори на святоюрській площі у Львові у відповідь на рішенне Ради Амбасадорів:

„Ми, український нарід, присягаемо, що ніколи не признаемо панування Польщі над нами і використаемо кожду нагоду, щоби скинути зненавиджене ярмо польської неволі і зединитися з великим українським народом в незалежній, всі українські землі обнимаючій українській державі".

Подрібно писати про тактику дальшої боротьби проти польської окупації не входить в рами сих уваг.

Хочу тільки зазначити ось що:

Перше:

Треба на далі вдержати установу, яка представляла би супроти міжнародного політичного світа символ державности українських земель, занятих Польщею, — установу, якою доси було правительство Західно-Української Народньої Републики під проводом президента Української Національної Ради д-ра Евгена Петрушевича.

Веденне міжнародньої політики не означає надії на чужі сили, — як дехто з нас думає, розчарований невдачами на сім полі, — тільки є одним з елементів власної сили.

Одною з причин невдачі будови української держави є власне те, що сей елемент нашої сили перед світовою війною не істнував взагалі, а під час світової війни й після неї був дуже слабий.

Ми не могли би Польщі зробити більшої прислуги і приемности, як зрікаючися творити той елемент нашої сили.

Тому мусимо задержати установу, яка, остаючи поза межами досяжности польської окупаційної влади, моглаби свобідно все і всюди, де обговорюються міжнародні справи, пригадувати злочин віддання українських земель в неволю польської державности і бути речником визвольної боротьби українського народу.

Друге:

Мусить зникнути поділ на Галичину з одного боку і Волинь, Холмщину, Підляше, Полісє з другого боку, — поділ, який існував доси як у внутрішній так і в міжнародній політиці сих українських земель, занятих Польщею.

На всі сі землі Рада Амбасадорів наложила одні кайдани польської державности і всі вони одним фронтом, одним зусиллєм мусять ломити ті кайдани — аж до побіди!

Як давньому поділови, утвореному Австрією й Росією, поділови на Галичан і Наддніпрянців, так і новому поділови, який утворила й укріпляти-ме Польща, поділови на польські воєводства, весь український нарід, який знаходиться під окупацією Польщі, мусить протиставити **ідею соборности всіх українських земель,** поневолених Польщею, з одним боєвим фронтом, зверненим проти Польщі.

Ся ідея мусить бути здійснена на всіх полях національного життя: і в представництві перед міжнароднім політичним світом, і у внутрішній політиці супроти польської окупаційної влади і в орґанізації власного політичного, культурного й господарського життя.

Коротко кажучи:

Весь український нарід, на всіх українських землях, занятих Польщею, мусить утворити одно тіло, яке було би **українською державою в польській державі,** — українською державою, зверненою боєвим фронтом проти польської держави.

А Ви, Американські Браття, мусите, як доси, помагати старому краєви в сій боротьбі.

Рішенне Ради Амбасадорів не сміє викликати в Вас зневіри, яку певне будуть ріжні темні духи сіяти між Вами.

Пригадайте, як довго боролася за визволенне з під чужого ярма і державне зединенне Італія, як довго вели визвольну боротьбу Ірляндці!

І нас дотеперішні невдачі не сміють зневірити, а тільки повинні насталити наше завзяттє!

29. марта, 1923.

Др. Михайло Лозинський.

ФАНЦУЗЬКИЙ ПРОВІД В ЕВРОПІ.

Анґлійський лондонський тижневик „The Nation and the Atheneum" помістив з приводу рішення ради аліянтських амбасадорів про Галичину й Вильну статтю, яка представляє основи та причини сього рішення.

Вихідна точка французької політики.

Точкою виходу сучасної французької політики являється бажанне Франції панувати над всею Европою. Богато французьких політиків і часописий вже навіть переконані, що Франція вже опанувала Европу. Так одна французька часопись писала: „В европейській політиці починається нова ера; через пів слідуючого століття Франція має ґрати в европейській політиці провідну ролю", а після баварського офіціяльного комунікату один член французького ґенерального штабу намовляв Баварців в час монархічних заворушень відорватися від Німеччини і в той спосіб заслужити собі на вдячність Франції.

Амбасадорське рішенне.

„Коли хто хоче бачити, які цілі має та які наслідки потягає за собою французьке панування над Европою, най приглянеся рішенням відбувшоїся минувшого тижня ради амбасадорів про границі Польщі.

„Сим рішеннем аліянти нібито збираються нарешті по чотирох роках після війни вирішувати раз на все границі нової Польщі. В сьому рішенню є чотири осібні важні точки.

„Наперед конференція амбасадорів рішила признати східні границі Польщі такими, як їх установлено на мировій конференції межи Росією та Польщею в Риаі. Ризький договір підписано в хвилі, як польська армія, зорґанізована та ведена французькими офіцирами, довела російську армію до повного розгрому під Варшавою. Границі означені ризьким договором, віддали Польщі велике число Білорусинів та Українців...

„Дальше на полудне, амбасадорська рада рішила, що ціла Галичина має належати до Польщі. Через чотири роки аліянти дозваляли Польщі окупувати сю територію; увесь той час Польща трактувала Східну Галичину так, немовби вона належала до неї, а послідного року вона навіть приступила до переводження там виборів. Ось тепер амбасадори задумали переміняти окупацію тимчасову на постійну. В той спосіб Польща дістала власть над величезною територією, котрої населеннє є в подавляючій більшости не-польське, а до котрої вона не має навіть тіни права на основі справедливости, національности, стратеґії або господарської політики. Причина, для якої Польща бажає мати Східну Галичину, дуже проста: се край, богатий в природні богацтва, а посіданне його позваляє Польщі сусідувати з Ромунією.

Амбасадори й Литва.

„Послідні два рішення амбасадорів треба читати разом. Ними віддано Литві Мемель, але Польщу утверджено в посіданню Вильни. Видимо, мали на думці, купити згоду Литви на долю Вільни признанєм її Мемля. Сей рух лише підчеркує скандальність рішення про Вільну. В жовтни 1920. року, польський ґенерал Желіґовський неправним наїздом захопив Вильну та передав її Польщі. Представники Франції та Анґлії на Лізі Народів приймили плян полагоди питання, предложений Гаймансом, а тим самим признали, що Литва має добре право до Вильни, та що Польща такого права не має. Нині **амбасадори признають право сили та насильства,** признають прикази ґенерала Желіґовського та віддають під необмежену владу Польщі місто, яке повинно бути столицею Литви.

Суть рішення.

„Подаємо подробиці сих рішень, бо вони мають велику ваґу. Вони показують, що **ціле рішенне се французьке рішенне,** оперте на політиці сили та французької геґемонії (панування). „Велика Польща" малаб тепер бути правною одиницею, признаною аліянтськими державами, великою, розпухлою, мілітарною державою, пануючою над масами Німців, Литовців, Москалів (Білорусинів?) та Українців. Се чистий твір французької політики, який має бути союзником, чи радше слугою Франції на сході Европи. Се Франція через чотири роки не давала означити східних границь Польщі після 87. артикулу версайського договору, поки польські війска, зорґанізовані та вириштовані Францією, не здобули Вильну, велику часть Білої Руси та Східну Галичину. Польща, полишена на власні сили, не булаб ніколи добула собі теперішних своїх границь, і ні одна держава в Европі не булаб піддержала її претенсій.

„Жандарм Европи".

„Ось тут ми маємо знаменитий примір того, як то Франція грає „провідну ролю" в европейській політиці. На польських границях ми можемо бачити практичне переведенне засади французького проводу. **Чи потреває сей стан 50 літ?...** Вистарчить лищень поставити се питаннє, щоби найти на нього відповідь. **Скорше чи пізнійше, але певно ще перед упливом пятьдесять років, французько-польська ґеґемонія в Східній Европі упаде.**

„Вояки дуже рідко завдають собі труду вчитися історії і тому відай французькі ґенерали думають, що французька полівика буде панувати над Европою 50 літ. Але держави, які воюють мечем, гинуть від меча або, як се звичайно буває в нових часах, від банкротства або революції, часто наглою і несподіваною смертю."

Англія а Франція.

„З попередного треба витягнути дві науки. Як ми бачили, означеннє французьких границь се французьке вирішенне, і не вирішенне опираєсь просто на силу та воєнне пануванне. Як в Рурщині й Надренщині, так і в Галичині, Білій Руси та Вильні, Франція пробує вживати її пануючого становища, щоби утвердити далі свою силу. Але вирішенне европейських справ, оперте так на силу, може бути удержане лишень силою, а нема нічого так несталого та змінного, як відношенне сил. Лишень наївна людина може припускати, що відношенне межи економічними та воєнними силами Франції, Німеччини, Росії й Польші буде за 5 літ — за 50 вже й не казати, — таке як нині.

„І отсе власне приводить нас до становища, яке до польського вирішення та до французької політики взагалі заняв наш (англійський) уряд. Написано десь було, певно за підшептом уряду, що Велика Британія не інтересована безпосередно в рішенню польських границь та що її головне бажанне — завести мир на спілку зі союзниками". Ще від самого завішення оружа анґлійський уряд не лишень лишав Франції вільну руку на европейськім континенті, ба ще й мимоходом попирав її політику. Видно Анґлія має покірно признати неправне забранне Вильни, признати безличну східну границю Польщі, начеркнену Францією, признати відданне східно-галицьких Українців варшавському урядови, а в Лізі Народів Анґлія малаб видно ґарантувати сі **нові границі, які ще перед упливом пятьдесяти літ мусять викликати нову війну.** Отсе мавби видно бути цікавий спосіб для Анґлії забезпечувати мир."

З ОБЕДНАННЯ.

З ЛИСТІВ ДО ОБЕДНАННЯ.

1. — Отсим повідомляю Обеднанне Українських Орґанізацій в Америці яко член відділу 62. У. Н. Союза і член відділу 144 Провидіння та бувший член 7 сотні Січової Орґанізації посилаю 3,00 на народній податок.

Се моя повинність складати податок і загалом всіх Українців в Америці.

Тепер звертаюсь до Вас, Українців, в Коппел. Закиньте всі сварки, які є межи Вами. Не показуйте пальцем один на другого, що той Українець, а той кацап, а третій большевик. Станьмо всі одним фронтом на проти свого ворога і поможім вигнати ворога з українських земель, коли хочемо вільними бути на своїй землі. А тоді засіяє межи нами любов і заразом засіяє синьо-жовтий прапор на всіх українських землях. — **Олекса Туринець,** Бакс 67, Коппел, Па.

2. — Хвальна Редакціє: Місто висилання Великодних желань, складаю на Ваші руки на отсі добродійні цілі: На народній податок за цілий рік 3.00, на Негайну Поміч 1.00, на Рідну Школу 1.00, на інвалідів у Львові 1.00, на сироти в Філядельфії 1.00. Разом $7.00.

Сповняю свій народній обовязок і обіцюю, що як льви пійдем в боротьбу за українську свободу, і доти не спічнем, доки кайданів не пірвем.

Українська Громадо:—

Ти не чуєш голосу розпуки наших братів і сестер в старім краю? Чи ти не чуєш плачу дітий, мучених в ляцьких школах? Чи не чуєш стогону наших героїв, котрі боролись за свободу і волю, а тепер каліки? Є много наших щирих і свідомих Українців, котрі будуть боротись до останнього, але є і невірні, котрі несвідомо бунтують нарід і кажуть спускатись на дно. Проч з такими з нашої громади. — **Павло Стадник,** Трентон, Н. Дж.

ОБЄДНАННЄ УКРАЇНСЬКИХ ОРҐАНІЗАЦІЙ В АМЕРИЦІ.

РЕЗОЛЮЦІЇ ЗІЗДУ МУЖІВ ДОВІРЯ І ВИКОНАВЧОГО КОМІТЕТУ ОБЕДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ОРҐАНІЗАЦІЙ З ДНЯ 12. КВІТНЯ, 1923, В ФІЛАДЕЛФІЇ, ПА.

Зїзд мужів довіря, скликаний Головним урядом Обеднання Українських Орґанізацій в Америці, який відбувся в Філаделфії, Па., 12. квітня, 1923. року, обговоривши основно міжнародне положенне українського народа, передівсім з огляду на затвердження радою аліянтських амбасадорів польської східної границі, умовленої межи Польщею та Москвою на Ризькій конференції, ухвалив слідуюче:

1. Вважаемо рішенне Ради Аліянтських Амбасадорів з дня 14. марта, 1923. року, потверджененим стану, опертого на чистім насильстві мілітарної сили польського наїзника, проти котрої виступав одноцільно увесь український нарід, становлячий подавляючу більшість на окупованих землях;

2. Вважаемо се рішенне насильним подоптаннем прав українського народа Лемківщини, Східної Галичини, Холмщини, Полісся і Волині до національного самовизначення.

3. Підчеркуємо теж, що се рішенне стоїть в суперечности з програмовими заявами державних провідників аліянтських держав в час війни та з попередними частинними рішеннями представників сих держав, а спеціяльно з рішенням Найвисшої Ради з дня 25. червня 1919. року та 10. липня 1920. року.

4. Признаємо таке рішенне ради аліянтських амбасадорів в Парижі дня 14. марта 1923. року та польсько-большевицьку угоду з Риги дня 18. марта 1921. року необовязуючим для українського народу, та признаємо волю українських народних мас за одиноко обовязуюче право й закон;

5. Уважаемо, що одиноким законним речником волі населення Східної Галичини, Лемківщини і Буковини являється вибране тим населенням того краю Правительство Української Національної Ради Східної Галичини з д-ром Евгеном Петрушевичем як президентом;

6. Заявляємо, що українська еміґрація попре одноцільним фронтом всі можливі способи боротьби, за які возьметься український нарід в старому краю для боротьби проти наїзника;

7. Без огляду на те, як довго боротьба затягнеться з нашеском підчеркуємо, що ми рішені на найдовшу боротьбу та не покинемо сеї підмоги доти, поки не сповниться воля українського народа та на всій українській території не буде основана Українська Демократична Република.

РЕЗОЛЮЦІЇ ОРҐАНІЗАЦІЙНІ.

Щоби скріпити боротьбу Українського Народу в старому краю по лінії означеній в наших політичних резолюціях, Зїзд

1. ще раз з натиском потверджує потребу обеднання всеї акції для сих цілий під проводом „Обеднання Українських Орґанізацій в Америці" зорґанізованого на Всеукраїнському Конґресі у Філаделфії, Па., дня 26—8. жовтня, 1922 року;

2. Заявляючи свое довіре до теперішньої діяльности Уряду Обеднання, Зїзд завзиває його вести далі і поширити свою діяльність, зміряючи до повного зорґанізовання всіх живучих в Америці Українців та Українок до хоч-би невпинної боротьби та неуставаючої помочи для боротьби Українського Народа в старому краю за свободу;

3. підчеркуючи потребу скріплення внутрішної орґанізованости укр. іміґрації в Америці, закликуемо так само Уряд Обеднання як і всі укр. кольонії довести до усунення на бік всіх особистих та дрібно-партійних усобиць, та доложити всіх сил, щоби ся орґанізація справді обеднала всіх Українців в Америці без огляду на вік, пол, релігійні чи партійні ріжниці;

4. зобовязуемося піддержувати Уряд Обеднання в його роботі всіми силами та старатися приєднати для нього всіх Українців;

5. завзиваемо Уряд Обеднання до переведення народної переписи для ствердження числа Українців і Українок, готових до постійних жертв на боротьбу за свободу України.

В СПРАВІ СІЧОВОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ.

Зїзд мужів довіря висказує свое побажанне на зреорґанізованне Січи відповідно до вимоґ хвилі, та творенне при січових сотнях пластових (скавтових) гуртків.

Повисші резолюції були ухвалені одноголовно на Зїзді мужів довіря цілої Америки і Виконавчого Комітету Обеднання Українських Орґанізацій з тим, що політичні резолюції мають бути подані до відома аліянтських урядів.

Філаделфія, Па., 13. квітня, 1923.

ЗА ПРЕЗИДІЮ ОБЕДНАННЯ:

о. Лев Левицький в. р. предс. **Теодор Грицей** в. р. рек. секр.

СИЛОЮ ПРАВДИ ДОБУВАЙ!

(Казка з „того" світу)

Розбійники напали на село. Чимало ґаздівств спалили, повбивали богато народу і забрали усьо добро, яке їм у руки попало. Свою кріваву роботу робили не день не два, а місяцями цілими. Що вже начинили всіляких збитків то і на воловій шкірі не списати.

Зійшлися потайки чільні громадяни, раду радять, якби їм лиха позбутись. Вибрали спо-між себе старшину тай кажуть:

Робіть, що і як знаєте, тільки ратуйте село від заглади. — Крадьки вивели коні, запрягли пару возів тай вивезли своїх заступників за границю громади.

Порадилися вибранці народу щоб щоб то їм робити і врадили, що поїдуть до суду тай донесуть напасть. Сказано — зроблено! Списали кількадесять аркушів паперу і громадську печатку прибили і свої підписи приложили, і усьо документно росповіли, які кривди заподіяні, кілько втрати в людях, в худоб,і в маєтку, на усім. Разом до суду увійшли, разом заприсягли і, оден по другім, кождий росказав про напасть опришків, про знущання, про муки, душоґубства, про розбій і підпали, про усьо — як слід.

Вивели справу справедливо, ясно, як сонічко!

Передержали їх у судовім будинку довгенько, близько до заходу сонця. Слідчий судія розпращався чемненько тай на дорогу сказав:

— Не журіться! Якось то буде. —

Повиходили сільські депутати на двір голодні, помучені. Найшли собі кватиру — ждуть.

Чекають, поки не покличуть їх знова. Чекають день, чекають тиждень, переждали й рік.

А між тим опришки розґаздувалися в селі, якби на своїм. Позабирали собі, що найкращі хати, а людям дали розказ, що мусять на них робити. Пють, гуляють, роскошують злодії, а нарід ходить ледви живий та все чекає вістки від посланих собою людий.

Якимсь крутими дорогами прибіг післанець звідкись та передав карточку в село. На тій карточці було тільки одно слово: „Чекайте!" Мале слово, але важке. Тяжко ждати, як із тебе паси друть, як щодня синці носиш від побоїв, як кождого тижня менше і менше їм, як позношував усю обуву та одежу, як підходить зима.

Старі все ще ждали, хоч богато місяців минуло, відколи карточка у село прийшла.

Але молоді не видержали. Раз найшли насеред дороги убитого опришка. Мав провалену голову, що аж мізк вискочив... Відтак спалено хату, де старшина розбійників перемишкува... У инші хаті найдено три трупи опришків — потроєних... Хтось поперерізував путиння розбійницьким коням...

Скінчилося вигідне життя лиходіям. Вечером страшно їм було із хати вийти, страшно у хаті переспати. Незнати, як і відки сипалось каміння, здіймався зза плота кіл або летіла із за вугла сокира...

Не помогло ні мучення, ні підступ; щодня приходилося скрутніще. Розбійники почули, наче земля трясеться пд ними, нач ступають по грани.

Коли оттаке коїлось в селі, по цілім році даремного вижидання, наконець покликали сільських депутатів у суд.

На підвисшенім місці, за довжезним столом, сиділо їх, суддів дванайцять. Повбирані, у медалях, певні своєї сили.

Коли провідник сільської делеґації хотів забрати голос, почув із панських уст одно слово: „мавчати!"

Серед гробової тишини, голова судового трибуналу озвався суворо: — Делеґати села Ви є бунтівники і лиходії! Ваш народ рад з цілого серця слухати і шанувати теперішню нову владу, бо вона одна є годна завести між вами спокій і порядок. Ми потрібуємо спокою у нашім краю і ми порішили, що вельможні опришки дадуть собі із вами раду. Ідіть жеж домів і памятайте, що за шановними розбійниками стоїть наша сила, побідників! —

Делеґати стояли наче остовпілі від несподіваного присуду. Їм не хотілося вірити, що у світі може бути стільки безправства. Суд, сторожа справедливости і закону подав руку за беззаконниками, кровопійцями! Розступися сира земле!

Наконець провідник делеґатів видобув голос із стисної груди і на всю ґалю закричав:

— Ми протестуємо! —

Ох який сміх роздався по судовій ґали! Дванайцять суддів аж по кріслах качалися, реґочучи.

— Протестуйте на здоровля, кілько угодно! — заревів басом грубий представник Жабоїдів, а сухий Вуйко Сем тільки руками махав, сміючись та заєдно приговорював: — Ей Богу умру! Якіж вони смішні із тими своїми протестами- —

З паленіючими від стиду лицями, вийшли депутати на двір. З потупленими у землю головами поплентались на свою кватиру. Як вже ід ній підходили, побачили підходячого ід собі панка. Низький, грубий, кремезний. —

Зачіпив їх, здоровкаючись. Вони поставали, не спізнавши. А він до них: — Не пізнаєте? Мене звуть Джан Бул. Я був одним із ваших суддів. Я сміявся із вас, але мені вас жаль і тому я вам скажу отсю велику правду: Проти розбою не вживайте адвокатів і суду, а відпирайте насилу силою. Нині світ має для слабого тільки одно, а це глум. Сильний добуде усьо, а слабий буде йому рабом. Здорові були! —.

За цим словом склонився і пішов у свою путь. Єще вони на кватирі і не порозбирались, як до дверий їх комнати хтось тихенько запукав.

В дверех, оглядаючись на всі боки, стояв сухий, смуглявий мущина. Ввічливо склонився та промовив: Мене звуть Тоні Таліяно. Я оден з тих, що вас засудив. Я сприяю вам, але не вашій теперішній політиці. Ви маєте змогу стати сильною і маючою громадою, яка булаби знаменитим союзником для мого власного села. Так щож, коли ви й досі тільки слухаєте, як вам на голові кілля тешуть! Подумайте самі, чи це не смішно, як здоровий чоловік дасть себе періщити якомунебудь драбови, не боронить себе, не віддає стусаном за кождий удар, а тільки реве як дитина: Протестую! Коли хочете, щоб світ признав ваше, то зробіть так, як зробила наша громада. І в наше село внадилися були опришки. І в нас вони пробували розґаздуватися. Але ми поти не давали їм спокою, аж викурили на завсіди від нас. Вибачте, що вже скінчу і відійду, але не хочу, щоб мене хто оттут підглянув. Бо ті ваші розбійники, вони мають тепер силу за ваші власні гроші. Підкупили вашим добром цілий суд, а декого убрали у шори лукавством і хитростю. Запамятайтеж оце, що ніхто вам не поможе, як самі собі не поможете! —

Бідні делеґати! Не було їм нічого ні з чим у село вертати. Там чекала їх пімста ворогів і знеохота краянів.

Побачили себе, як той голий на леду.

Побачили, що сама правда і закон не мають ваги, як нема за ними сили.

Прийшла до них вістка від рідні, що молодь піднялася відомщати. Прийшла друга, сумна, що найшлися підлизні зі своїх, які скорилися опришкам. Відтак прийшли помішані відомости про розстріли, вішання, про закуванне молоді, про страшну тюрму, у якій опришки передержують щонайліпших громадян. Побачили делеґати, що розбійники вже занадто притіснили народ, щоб він сам міг собі дати із ними раду.

І тоді то пригадали собі вони на свій власній рід, який живе великими селами, зараз поза річкою їх власної громади.

— Цеж наша кров! Вони не відмовлять нам своєї помочі!— Але і там, по тих великих оселях, і там не було гаразду. Прийшла й до них велика ватага збуїв, яка мечем і огнем винищувала народ.

Коли делеґати попросили у них помочі, ці вказали на горіючі села: — Самі бачите, чи можемо! —

Але старий провідник тої делеґації, що до суду ходила, промовив розумно: — Братці! Наша біда у тім, що ми досі не порозумілися поміж собою. У нас є досить сили, щоб побити і прогнати усіх ворогів. Тільки цю силу тре разом зібрати і усій дати оден провід.

Зорґанізуймо ватаги у кождім селі і не здіймаймося поти, аж усі будуть готові. Покищо ведім потайну борбу і винищуймо ворога так, щоб ніхто не попав йому у руки. Аж поки кожен здоровий чоловік із наших не буде мати зброї у руках, поти наше гасло: — Чекай на слушний час!

Довго радили соборні представники усіх сіл, аж поки не згодилися на певний плян та вибрали соборну старшину. Ця подбала, щоб вишукати таких, що у війні бували і розуміли, як повести борбу.

Сотками й тисячами розбрилися висланці головного уряду по усіх закутках. Приєднували до тайних ватаг, достарчували оружія, настановлювали ватажків.

У кождім окрузі призначали потайних відпоручників влади із правом карати смертию зрадників.

Вороги і не сподівались нічого.

Колиж уся орґанізація була переведена як слід, в той сам день, у ту саму годину піднялося повстанне проти всіх опришків.

Захоплені несподіваним наступом — усі вороги пішли під кулі і штики. Протягом коротенького часу не остало ані одного ворога в очищених селах.

Селянська армія пішла походом у самі гнізда, відки виводилися злодії і росторощила їх до ґрунту.

Відтак побідники вислали своїх делеґатів до того самого суду, щоб признав за ними право.

Ціс амі судії засіли при тім самім столі.

Коли делеґати на салю увійшли, увесь судовий трибунал піднявся з місць і на стрічу делеґатам понеслися оплески, кличі: — Слава бравому народови! Слава громадам, що уміли мужно постояти за закон!—

Відтак голова трибуналу сказав врочисту бесіду, у котрій потвердив всі жандання сіл, причім виявив, що це корисне рішення ухвалили всі дванайцять суддів одноголосно.

Коли делеґати повиходили з судового будинку, надійшов сухий, високий Вуйко Сем, потряс кождому делеґатови руку і сказав: — Я друг усім бравим людям, а ворог кождого труса!

Джан Бул випялив свій круглий животик та тільки додав: — Детс райт! Сейм гір! —

Тоні Таліяно вертівся і розмахував втішно руками, а навіть Жабоїд підійшов, ґратулюючи. Але делеґати не вірили у його щирість і сплюнули тільки на його фальшиві панські теревені. Оден з делеґатів навіть сказав йому у очи:

— Прийде ще час і на вас, проклятї Жабоїди. Поможемо колись росторощити вас, хитрі лукавці!

Від того часу у непамятні часи, діти, внуки і правнуки оттих сіл уже ніколи не були такі дурні, щоб вірити у правду і закон без сили.

Проте вони мали все на поготівлю кріпку, браву армію, під охороною котрої зажили щасливим, свобідним життєм.

Отсю сказку прислав своїм браттям Українцям із тамтого світу:

Марко Проклятий.

Додаток: Пожалійте свого чоловіка, браття, хай скінчиться моя мука. Поти не доступлю до раю, поки Мати-Україна карається в неволі. А у пеклі уже страх погано! Так і воняє скрізь оттими проклатущими яхами!

———o———

ВЯЧЕСЛАВ БУДЗИНОВСЬКИЙ.

ЖИВИЙ НЕБІЖЧИК

(Оповіданне з початку 16-сотих років).

(Продовженнє).

(2)

Батько Юрка, Іван Верницький також виїхав кудись з десятьма своїми гайдуками. Куди поїхав, ні в його селі, ні в околици ніхто не знав. Він пустився шляхами на Добромиль, пристав до війска Гербурта і зайшов з ним аж до Сандоміжа. Там зібралося звиш пятьдесять тисяч Українців і литовських та польських дисидентів. Під проводом литовського князя Януша Радзівіла зібрані порішили детронізацію короля Жигмонда третого і нову конституцію, яку новий король повинен був заприсягнути. Король двигнув проти них всю католицьку шляхту Польщі з її війсками. Але всего того було замало, щоби ребелізантів подужати. Король розпустив між них своїх агентів, котрі обіцянками ріжних надань і почестий підкупили найзначнійших польських дисидентів. Вони зі своїми війсками перейшли на бік короля. Напору величезних королівських війск збунтовані не могли видержати. Їх воєнна рада порішила розійтися, щоби на рік ставитися з більшою силою. З тим наміром також Іван Верницький вернув до Пятник. В околици і тепер ніхто не знав, де він був. Знали, те, що він розказував, і що розказували його люди. Вернув недужий, бо сей похід, хоч не дуже далекий і не довгий, вже не був на його вік. По повороті з походу він з Пятник не виїздив нікуди і майже не виходив з хати.

Пару днів по його повороті навідалася до него Серницька. Коли Верницький вже розказав їй про свої пригоди, зійшла бесіда на їх діти.

— Мене одно непокоїть, — сказала Серницька. — Пару днів по вашім відїзді поступив до мене, будьто би случайно, вертаючи з польовання у дальшого сусіда, ваш небіж Стах, син вашого брата Костя. На біду Гануська була дома. Стах сидів у нас до самого вечера і балакав з нею. По кількох днях він знов поступив до нас в полудне, їдучи на польованне. Забалакався так, що й забув про польованне. Балакав до вечера і без польовання вернув домів. Потому ще тричі був у нас.

Верницький, що доси слухав уважно, розсміявся.

— Що в тім дивного, або небезпечного, щоби аж непокоїтися? — спитав. —: Дверей хлопцеви не покажете, бо він не такий, як його батько. Я сам радо бачив би його у мене, бо то добрий хлопець. Не він винен, що Лях. Так його виховали батьки. Як би він бував частійше між нами, то хто знає, чи не навернувсь би до віри батьків...

— І я навиджу того хлопця. Але він не до мене заходить, а доньку маю лиш одну.

— То що з того?

— Коли був за третим разом, а з його поведення виміркувала, що Гануська не байдужа йому... За четвертим разом я казала Ганусці не виходити до него. Йому сказала, що Ганусьска нездужає, лежить в ліжку. Відїхав, не дуже вдоволений.

— То сам собі винен, що не спитавши браду, лізе у воду. Для наших намірів нема в тім ніякої небезпеки, бо ми обоє добре впевнилися, що Ганусьска вже любить иншого.

— Так говорите, бо ви мужчина і не знаєте жіночої вдачі. Серце дівчини, ще й такої дитини, то не камінь. Як його покладеш в якім місци і не рухаєш його, то він і за сотню літ буде такий же камінь. Але серце дівчини не камінь. Як воно, таке молоде і недосвідне полюбило хлопця, полюбило, сказатьби, першого стрічного, бо иншого не мало нагоди полюбити, то треба дуже пильнувати, щоби до него не закрався хто другий. Я вже неодин примір бачила і досвідчила на собі що то дуже не добре, як перший любчик такої молодої далеко, а тут голову завертає инший, котрому також не можна нічого заикнути.

Верницький призадумався.

— Нема нічо злого, що не вийшло би на добре, — сказав. — Я журився тим, що заки ще Юрко скінчить науку, треба його забрати зі школи, бо він мені тут потрібний. Я нездужаю, мій кінець недалекий, отже треба, щоби Юрко вже тепер занявся ґаздівством. Тепер бачу, що він тут потрібний ще й на те, щоби пильнував серця своєї дівчини. Коби не те, що обоє ще такі молоді, було би найліпше таки зараз звінчати їх. Я не міг би спокійно спати в моїх нотирех дошках, як би вмер, лишаючи його парубком; не знаючи, що він справді одружився з нашою. Я все потерпав би, що його йме яка ляшка і послідного з мого роду обляшить.

— То ви справді покличете Юрка?

— До мене поступили вірменські купці, що везуть товар до Львова. Завтра їдуть дальше. Караванбаша мій давний добрий знакомий. Ним передам лист до Львова. Зі Львова передадуть лист до Острога наші міщани. До тижня Юрко може бути вже тут.

— До тої пори Ганусьска все буде недужа. Очивидно, лиш тоді, коли до нас загостить Стах Верницький.

Юрко вернув і в Пятниках та в Серниках життє знов стало плисти спокійно, як давнійше. Прийшла зима, отже зі Стахом не було клопоту, бо не було такої нагоди до прогульок, як в літі. Юркови ні батько, ні Серницька й не згадували про се, як вони розуміли кількакратну гостину в Серниках. Прийшла весна і Стах знов знайшовся, будьто би случайно, в Серниках; раз, другий і третий. За кождим разом був щораз більше не свій, бо все зійшовся з Юрком. Хоч їх батьки жили відчужені від себе, сини, ненаґчеб про се не знали. Коли були оба в купі, про своїх батьків не згадував ні один.

Одного дня Стах поступив до серницького двора з постановою визнати дівчині свою любов. На біду, чи на його щастє, від служби почув, що ні пані, ні панни нема дома. Поїхали до Пятник, бо Іван Верницький сильно занедужав. Ще й те сказали йому, що зі школи вернув панич Стефан, син пані Серницької. Але й він поїхав разом з мамою і сестрою до Пятник. Стах вернув домів. Ворота до саду, в котрім стояв двір, були відчинені. Здогадався, що батько виїхав кудись недалеко і незабаром верне. Тому не зачиняли воріт. Скочив з коня, передав його свому чурі і пішов до хати. В великій світлици, котрої вікна виходили на сад, і з котрих було видко віздові ворота, сиділа його мати.

— Ми за тобою розщибалися, — привитала його — і не могли знайти, ні взагалі дізнатися, куди ти повіявся.

— Або що сталося?

— Твій стрий вмирає. Прислав гонця і просив, щоби до него приїхали тато і ти, бо хоч не жив у згоді з вами, хоче, бодай покидаючи сей світ, з родичами по християнськи попрощатися. Тебе не було, отже тато поїхав сам. Може би ти доскочив?

— Поїду... І вона там! — вихопилося йому. Він похопився, але вже було запізно.

— Яка вона? — мати спитала здивована.

Стах спаленів.

— Що за вона? — повторила впяливши в него допитливо очи.

— Не гудіть мене, мамо, що раньше сам не сказав вам. Тепер, коли вже раз вихопилося, нічого дальше мовчати. Я, мамо, люблю Гануську Серницьку. Я саме тепер був у них, в Серниках. Хотів сказати їй се. Але вони поїхали до Пятник. Поїхав би й я туди... Але, тепер міркую, що навідавшися до вмираючого стрийка, коли всі думають про смерть, мені не личить виїздитиз такими речами.

Мати вислухала сина, взяла його за руку і потягла за собою на турецький диван під стіною.

— Сідай! Се, що говориш, сходиться з тим, що ми загадали; я і твій тато... Нам не було тайною, що ти став частійше зазирати до серницького двора. Ми не знали, що ти вже по уха задурений, але не могли сумніватися, що туди тягне тебе Ганусьска. Саме вчера тато балакав про се зі мною. Говорив також нині, коли збирався в дорогу до Пятник. Він вже давно загадав був звести тебе з Ганусьскою до купи. Тобі не згадував про се, бо тобі ще пора було думати про таке. На Ганусьску тато звернув увагу головно тому, бо Серники в нашім сусідстві. Сполука таких двох маєтків як Соколівка і Серники сильно піднесла би господарську вартість одного і другого.

— На Серниках не одна Ганусьска. Є ще її брат.

— Його сплатилосьби... Коли нині прийшла вість, що стрий вмирає, тато загадав витягнути наново своє давне предложенне, котре колись розєдинило обох братів. Тепер тато хоче за Пятники дати таку користну сплату, що стрий бодай на смертній постели повинен згодитися. Як він не згодиться, то думаю, не відкине предложення по йогосмерти його син.

— Найліпше булоби, думаю, справи Пятник не рухати. Самі кажете, що татові забаганки розєднили двох рідних братів. Нехай би бодай оба стрийні брати жили в згоді.

— Ти сего не розумієш. Не знаєш, який ти будеш пан і яка сила буде в твоїх руках, коли в них зійдуться такі три маєтки з сильним оборонним замком по середині.

— Мені, мамо, не треба ні Пятник, ні Серник. Я хочу дістати Гануську в одній сорочці. Ви з татом сягаєте по Серники і Пятники, а я мабуть буду мусів дивитися, як Гануську другий поведе до шлюбу. Ви так говорите про маєток Гануськи, начеб вона вже була моя суджена, абинене начеб вже було по шлюбі. Я вам сказав, що люблю її, але ви не дали мені договорити до кінця... Я хотів нині розмовитися з нею, але далеко не в тій надії, що вже зараз кинеся мені на шию. Мене морочить одна непевність, одно підозріннє, і я раз вже хотів знати: вільне її серце, чи вже занято? Бо мені бачиться, що вона вже любить иншого.

— Когож би такого? Вони нігде не бувають і я не чула, щоби які молодці зазирали до них. Серницькі, від коли помер сам Серницький, жиють відчужені від світа, неначе в монастирі.

— Але не жиють відчужені від сусідів. Найблизшим їх сусідом, стрий. Він має сина. Чим Юрко гірший від мене? В очах Серницьких ліпший, бо одної з ними віри. Хоч вони приймають мене вічливо, то я таки чую, що холодно; дивляться на мене скоса. Я в їх очах перевертень.

— Ти не перевертень, коли вже говорити мовою шизматиків, але що найбільше син перевертня. Як то вина, що ти став Ляхом, то вина батька, не твоя. Впрочім для тебе й вона сама перевернеся.

— Мабуть се так глядко не піде, як вам здаєся, мамо, і як здаєся татови. Мені бачиться, що вона вже любить Юрка. Хто зна, чи вони вже не по слові. Чогож би всі троє, стара, син і донька поїхали тепер до Пятник?

— Хоч би й були по слові, то ти ще не маєш причини зневірюватися. Ми спізнилися, отже вони не мали вибору. Як тато поговорить на розум з вдовою, мамою дівчини, то вона запре двері перед носом Юрка. Дідич Соколівки більший пан, ніж дідич Пятник. Дівчина може собі любити кого хоче. Мама все вибере того, хто більший пан. За волею мами піде й дівчина.

— Але, чи піде її серце?

— Серце пятнацятьлітної?... Ха, ха, ха! То віск, з котрого можеш зробити, що схочеш.

— Всеж таки було би ліпше, щоби тато не вторкався до сего. Вдача тата поривиста. Готов всьо попсувати. Як вже треба побалакати зі старою, то хиба ви зробіть се, мамо.

На дорозі перед ворітьми затуркотіло. В саді залаяли собаки, заскавуліли і затихли. Вернув Кость Верницький, бо аж до комнати чути було його матіркованнє і проклони. Двері до світлиці, де сиділи мати і син відчинилися з ломотом. На порозі станув Кость з шаблию в руці. З шаблі ще капала кров.

— Боже! — крикнула пані. — На шаблі кров? Ти знов бився з ким? Може в Пятниках?

— Не бився з ніким, лише забив на смерть, одним махом відтяв голову...

(Дальше буде).

МОЛОЧНІ ЗУБИ У ДІТИЙ

Загально поширений є погляд, що перші зуби у дітий є тимчасові і що тому не треба про них дбати. Цей погляд є й причиною того, що про молочні зуби занедбується, не плекається їх як слід і не лічиться, так, що вони раньше випадають і псуються, ще заки нові, постійні зуби виростуть. Для того, щоб зрозуміти як слід вагу молочних зубів, треба приглянутись їх повстанню і розвоеви.

Коли дитина приходить на світ, в неї зубів не видно. Та у середині в яснах першімолочні зуби є вже зовсім готові і те що ми називаємо що зуби ростуть, є лиш появою готових вже зубів на зверх. Що більше, під молочними зубами вже у немовляти є завязки пізнійших, постійних зубів.

Появившись на зверх молочні зуби якийсь час розвиваються і кріпнуть. Та для того щоби успішно розвиватись, вони потрібують відповідного корму і плекання і тому у часі коли перші зуби появляються і ростуть дитину треба як слід сіджсивляти. Головно діточи організм потребує у тім часі таких відживчих середників, які дають організмови середники, потрібні і пригожі для розвитку і скріплення костий. До тих первнів належать головно фосфати і вапно. Вони находяться у значній кількости у молоці і тому у перші місяці молоко матери, а далі коровяче є дуже важними середниками, еприяючими правильному і здоровому розвиткови діточих зубів. І в часі, коли дитина зачне вже діставати иньші страви, склянка молока повинна бути постійним додатком до кождої діточої їди. Другим важним складником, потрібним для розвитку костий і зубів є ріжні мінеральні соли і для того діти повинні між своїми стравами діставати відповідну кількість овочів, ярини і жерельної води, які мають всобі розпущене ті потрібні первні.

Лучається, що при зубкованю верхня поволока ясен є сильнійша, чим повинна бути і що зубам трудно дістатись на верх. Тоді безумовно треба покликати лікаря, який порадить, що треба робити. В жаднім случаю не слідсамому братись за перерізування ясен, яке без лікарської поради може мати дуже погані наслідки для здоровля а то й для життя дитини.

Перші зуби появляються у дітий звичайно у слідуючім порядку: Зразу дитина дістає передні зуби, так звані сікачі, опісля черевні зуби, а накінець бічні, т. зв. кли або клеваки. І так між шестим а осьмим місяцем дитина дістає два долішні сікачі, між семим а девятим два дальші долішні сікачі, між осьмим і десятим місяцем два горіші сікачі. Між десятим і чотирнайцятим місяцем виростають дитині чотири черевні зуби, по одному у кождій щоці, а до двох літ вона дістає ще дальші чотири черевняки. Між другим а півтретя роком зуби дитини осягають своє повне число через приріст ще чотирох клів. Що-й-но тоді можна дитині почати давати всяку тверду страву. Та вже в часі, коли зуби ростуть треба дитині давати деякі твердші потрави, щоб зуби мали на нім виправлятись, а далі щоб помогти слідуючим з них виколотись. Трохи черствий хліб, сухарі, сирі яблока повинні в міру находитись між діточою їдою.

Згаданий на початку погляд що про молочні зуби не треба дбати, тому що вони все одно випадуть, є фальшивий через те, що занедбування їх викликує сильні болі зубів, безсонні ночі, маруджения і може стати причиною пізнійшої первовости. Від зіпсованих молочних зубів можуть почати псуватись і завязки сталих, а накінець дитина не призвичаєна з малого дбати про чистоту і добрий стан зубів тяжко пізніше привчається до того, щоб держати в порядку ці для здоровля так важні органи. Рівнож не слід занедбувати зіпсуті молочні зуби і потішатись, що вони і так випадуть, а то тому, що від них можуть почати псуватись наростаючі нові зуби, а далі тому, що зуби взагалі ослаблюють ясна і щоки. Кромі того дитина з малку призвичаена до зубного лікаря і пізнійше не буде його боятись та буде в час лічити та усувати усякі недостатки своїх зубів.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ

Н. Д. — Лист з Озірної переповідає те, що ми вже друкували із иньших сторін. Наші читачі вже добре знають про „охотників" і виловлювання наших хлопців і про буки. Ми віримо, що наш нарід скорше подарував би навіть розстріли, але ніколи не забуде за ті панські киї.

МОЛОКО ЯК РОЗСАДНИК НЕДУГ

При богатьох недугах лікарі приписують вживання молока як середника, котрий помагає людському організмови боротись зі слабістю. Усім далі є звісно, що здоровля, добрий вигляд і розвиток дитини залежить у значній мірі від кількости і якости споживаного нею молока. Рівнож загально звісною є поживність і пожиточність молока для людей немічних, перетомлених та погано відживлених. Однак, попри усі свої добрі сторони молоко може часто бути причиною ріжних недуг і при неосторожнім вживанню може принести більше шкоди, чим помогти.

Недуги, яких можна набратися через молоко не виплива͏ють одначе з його питомих прикмет. Молоко може бути лиш посередником при переношенні ріжних заразливих слабостий. Хора худоба, нездорові продуценти або продавці молока, чи накінець зовсім посторонні люди можуть через стичність з самим молоком, з посудою, в якій його переховується чи перевозиться, або накінець з водою, у якій цю посуду миється, поширити свої недуги на консументів.

З огляду на слабість худоби небезпечним для чоловіка може бути молоко від коров хорих на карбункул, сухоти, пискову заразу і носатину. Раз тому, що витворюване нездоровими звірячими організмами молоко не має тої вартости і відживчої сили, що від здорових коров, а далі тому, що прим. сухоти, носатина і зараза писка і ратиць можуть перенестися на чоловіка і викликати в нього згадані недуги.

Богато небезпечнійшими однак є ті недуги, які попадають у молоко по дорозі між коровою а консументом. Найбільше поширеною між ними є тиф. Як звісно сю недугу викликують бакцилі, звані тифоідними бакцилями, які дістаються до людського організму через його стичність з зараженими людьми або предметами. Бакцилі ті у молоці дуже швидко множаться, так що протягом кількох годин можуть поширитися на дуже велику кількість молока і рознести недугу широко і далеко. При тім вони зовсім не зміняють ні вигляду, ні смаку молока, так що на зверх не можна пізнати, чи молоко є здорове, чи ні. Для того, щоб молоко набралося тифу не треба, щоб хорий чоловік з ним якнебудь зіткнувся. Вживання посуди, яку вмито у тій самій воді, у якій миється посуду, вживану хорим, переливання молока або доєння коров людьми, які стикаються з хорим, або лиш з вживаними ним предметами, накінець вода, в якій хорий вмивався і яка, пересякнувши навіть через землю дістається до близької керниці, вистарчать, щоб молоко заразити і рознести цю слабість дальше.

Дальшою недугою, яку можна дістати через молоко, є так звана мальтанська або середземноморська фебра, яка проявляється підвишкою температури (теплоти) тіла, ревматичними болями і пухненням суставів. Слабість ся звичайно по кількох тижнях сама проходить, а поширюється подібно, як тиф.

Звісна діточа слабість, шкарлятина, рівнож дуже часто поширюється через молоко. Передовсім один її рід є наслідком вживання молока від коров хорих на запалення вимен.

Одною з найнебезпечнійших недуг, які можна дістати через вживання нездорового молока, є сухоти. Бакцилі сухіт дістаються до молока або так, як бакцилі тифу, від людей хорих на сухоти, або прямо від хорої худоби. Лікарі кажуть, що 10 случаїв сухіт на 100 має свій початок у вживанню молока від нездорової худоби. А половина сухіт костей і желез є наслідком питтия зараженого молока. Розширення желез (шкрофули) і порохнявіння костей у дітей у більшости случаїв має ту саму причину. При оберіганню ся від цеї недуги є та трудність, що часто, особливо в початках трдно пізнати чи худоба є хора, чи ні, а далі через те, що бакцилі сухіт живуть і розвиваються не лиш у молоці, а у всіх виробах з нього, як прим. у маслі, сирі, сметані, а навіть у мороженім (айс-крім).

Заразливе запалення горла, запалення кишок, дифтерія, головно у дітей у дуже богатьох случаях появляються як наслідок питтия нездорового молока.

З худобячих недуг може на чоловіка перенестись носатина а також і пискова слабість. Обі вони є дуже небезпечні, та через те, що їх у худоби легко пізнати, нема богато случаїв, щоб люде нею заражувались.

Для того, аби встерегтись тих усіх небезпек, які — попри усі добрі сторони — веде за собою вживання молока, треба придержуватись с л і д у ю ч и х правил:

Не вживати ніколи молока з тих околиць, про які звісно, що там панує якась людська, чи худобяча пошесть.

Купувати молоко лиш у совісних і розумних торговців, які свідомо, або несвідомо не будуть продавати нездорового товару.

Не вживати сирого молока, передовсім там, де нема ґарантії, що воно не стрічалось з нечистою посудою або з нездоровими робітниками, а все його перед вжиттям переварити. Горячо, а властиво кипіннє це найлучше средство для знищення всіх бакцилів.

КИТАЙСЬКИЙ МУЖИК І ЗАСТАВНИЧИЙ ДІМ

Нема мабуть більше згідчивсгоей невибагливого чоловіка над китайського (хінського) мужика. Він вміє бути і дуже пильний, коли потрібно, а все-таки він сталий гість у заставничому домі. Ґрамат подає цікаві подробиці про китайських селян у „Берлінських місіонарських вістях". Мужики в Китаю зовсім безжурні і дуже товариські. Правильно ходять на торг, що відбувається що три-чотири дни цілий божий рік. Приходить на торг, хоч і не має нічо купувати, а лише, щоби бачитися зі знакомими, пересиджувати цілими годинами в чайни й балакати. Кожен раз коштує це гарний гріш. Святкують Китайці також пишно й гучно ріжні свята і свято померших, свято змиїв на човнах, свято місяця, новий рік. При цьому є парні нагоди до дармування, при посвячуванню святить при обрахунку каси предків і т. д. Коли не вистарчає на це гроша, то позичають у заставничих домах. Позичають на 24%—48%. „Прийде весна, і зимове вбрання, грубі ватовані накривала і т. п. вже непотрібні. Тож заносять їх до заставничого дому — каже автор. „вдержує 20—30 часть вартости, до цього квіток, на якому обчислено процент. До року мусить викупити застав, а саме має заплатити одержану суму й около 30%. Звичайно викуплюють заставлені зимові річи за літа. Ити до заставничого дому для Китайця ніякий сором. І богато з цього має користий. Дістане гроші навіть за найменшу дрібницю. Заставлені річи на час їх заставу переховує властник заставничого дому в скринях, старанно береже їх, щоби не зїв міль або злодій не вкрав. Можна їх викупити кожнього дня. Цікаве, що богатий Китаєць таксамо заставляє, як і найубожищий мужик".

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ КАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ